

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/166/2021
Identifikačné číslo spisu:	6417210173
Dátum vydania rozhodnutia:	15.08.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Radoslav Svitana
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:6417210173.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu J. W. R., narodeného XX. Q. XXXX, bytom A. B. XXX, zastúpeného advokátom JUDr. Rudolfom Fajbíkom, Banská Štiavnica, Dobšinského 14, proti žalovanému J. P. F. A., narodenému XX. Q. XXXX, bytom A. B. XX, zastúpenému advokátom JUDr. Ľubomírom Ivanom, Zvolen, Námestie SNP 41, o nahradenie prejavu vôle žalovaného, vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 24C/46/2017 o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 4. februára 2021 č. k. 12Co/246/2019-191, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobca má proti žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žiar nad Hronom (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozhodol rozsudkom z 3. septembra 2019 č. k. 24C/46/2017-138 (v poradí druhým) tak, že nahrádza vyhlásenie vôle žalovaného, že ako predávajúci uzatvára so žalobcom ako kupujúcim kúpnu zmluvu, ktorej znenie je nasledovné: (nasledovalo celé znenie kúpnej zmluvy ako súčasť výroku rozsudku). O trovách konania rozhodol tak, že priznal žalobcovi voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v prvom stupni ako aj trov odvolacieho konania vo výške 100 %. Súd prvej inštancie odôvodnil rozhodnutie tým, že v konaní nebolo sporné, že prevodom spoluvlastníckych podielov k predmetným nehnuteľnostiam kúpnu zmluvou zo dňa 7. októbra 2014 uzavretou medzi P. D. ako predávajúcou a žalovaným ako kupujúcim bolo porušené predkupné právo žalobcu ako podielového spoluvlastníka. Žalobca sa domáhal voči žalovanému ako nadobúdateľovi, aby mu získané spoluvlastnícke podiely ponúkol za rovnakých podmienok, za akých ich odkúpil, čo však žalovaný dobrovoľne neurobil. K námietke premlčania vznesenej žalovaným prvoinštančný súd uviedol, že žalobca podaniami zo 17. júla 2019 a z 29. júla 2019 len upravil znenie včas podanej žaloby, nijak sa tým ale nemenila povaha žalobou uplatneného nároku. Preto žalobe vyhovel a dodal, že výrok rozhodnutia formuloval tak, aby zabezpečoval skutočnú realizáciu prevodu spoluvlastníckych podielov žalovaného.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného po vykonaní

pojednávania rozsudkom zo 4. februára 2021 č. k. 12Co/246/2019-191 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že nahrádza prejav vôle žalovaného, že ako predávajúci uzatvára so žalobcom ako kupujúcim kúpnu zmluvu, ktorou žalovaný predáva a žalobca kupuje spoluvlastnícke podiely o veľkosti 1/12 na nehnuteľnostiach (presne špecifikovaných vo výroku rozsudku) za kúpnu cenu vo výške 2 700,- eur, ktorú je žalobca povinný zaplatiť žalovanému v deň právoplatnosti rozhodnutia. O trovách rozhodol tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Dovolací súd poznamenáva, že aj keď išlo formálne o zmeňujúce rozhodnutie, vecne malo povahu potvrdenia rozsudku, ktorým bolo vyhovené žalobe, len namiesto celého znenia kúpnej zmluvy uviedol odvolací súd vo výroku rozsudku len základné náležitosti zmluvy (označenie zmluvných strán, predmetu kúpy, výšku kúpnej ceny a jej splatnosť).

2.1. K odvolacej námietke žalovaného týkajúcej sa premlčania odvolací súd (zhodne so svojim uznesením, ktorým zrušil prvý rozsudok súdu prvej inštancie v tejto veci) poukázal na to, že otázka začiatku plynutia premlčacej doby práva spoluvlastníka domáhať sa nahradenia prejavu vôle na uzavretí zmluvy nebola predmetom žalobcom označeného rozhodnutia Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. januára 2008 sp. zn. 4Cdo/37/2007 (tam išlo o premlčaciu dobu práva podielového spoluvlastníka dovoliť sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu, ktorým bolo porušené jeho predkupné právo) a ani rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/28/2009. Odvolací súd poznamenal, že podľa jeho vedomosti nebola ešte meritórne na úrovni Najvyššieho súdu SR riešená otázka začiatku plynutia premlčacej doby ohľadne práva spoluvlastníka domáhať sa nahradenia prejavu vôle na uzavretí zmluvy. Zhodne s názormi českej rozhodovacej praxe, reprezentovanej napr. rozhodnutím Najvyššieho súdu ČR zo dňa 25. novembra 2010 sp. zn. 33Cdo/3371/2008, uviedol, že porušenie predkupného práva síce nastáva už samotným uzavretím zmluvy o prevode podielu k nehnuteľnosti, nevedie to ale súčasne hneď tiež k žalovateľnosti práva spoluvlastníka podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Nadobúdateľ sa nestáva vlastníkom, resp. spoluvlastníkom nehnuteľnosti už samotným uzavretím zmluvy, ale až povolením vkladu vlastníckeho práva. Preto spoluvlastník nehnuteľnosti, ktorého predkupné právo bolo porušené, môže v prípade využitia svojho oprávnenia podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka podať úspešne žalobu na súd až po zavkladovaní vlastníckeho práva v prospech nadobúdateľa prevedeného podielu. Až vtedy môže toto právo „vykonať po prvý raz“ (§ 101 Občianskeho zákonníka).

2.2. Pokiaľ išlo o námietky žalovaného týkajúce sa nevykonateľnosti žalobcom navrhovaného výroku, resp. ním realizovaných zmien petitu, odvolací súd uviedol, že zo samotného označenia žaloby ako žaloby „o nahradenie prejavu vôle“ v spojení s jej obsahom a v spojení s podaním žalobcu zo dňa 19. januára 2018 je nepochybné, že žalobca ňou mienil dosiahnuť nielen „ponuku na predaj“ spoluvlastníckych podielov žalovaného (o ktorú už navyše žalovaného pred podaním žaloby písomne žiadal), ale aj samotnú skutočnú realizáciu prevodu spoluvlastníckych podielov žalovaného. Z tohto hľadiska nebolo rozhodujúce, či žalobca najskôr petit formuloval tak, že žalovaný je povinný mu ponúknuť uzavretie kúpnej zmluvy (kde sa držal doslovného znenia § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka) alebo či podaním zo dňa 29. júla 2019 formuloval petit tak, že súd nahrádza prejav vôle žalovaného ponúknuť mu uzavretie kúpnej zmluvy. V zmysle § 124 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) má prioritu obsahová stránka podania, súd je viazaný obsahom žaloby a žalobného návrhu (petitu) a nie jeho (do)slovnou formuláciou. Z tohto hľadiska bolo celkom zjavným, k čomu podaná žaloba, vrátane petitu smeruje. Podľa názoru odvolacieho súdu, slovné spojenie „nahrádza prejav vôle“ výstižnejšie a zrozumiteľnejšie vystihuje praktické právne dôsledky rozsudku podľa § 229 CSP v porovnaní s formuláciou pertraktovanou aktuálnou odbornou literatúrou, ktorá preferuje v takýchto prípadoch výrok znejúci na uloženie povinnosti uzavrieť určitú zmluvu. Podľa odvolacieho súdu sú však obe alternatívy obsahovo rovnocenné, ide tu len o odlišné slovné vyjadrenie obsahovo toho istého. Ústavný súd SR pritom opakovane prizvukuje, že prílišný („prepiaty“) formalizmus nezapadá do princípov materiálneho právneho štátu. Zmeny žaloby nepovažoval odvolací súd (na rozdiel od žalovaného) za podanie novej žaloby (čo malo mať podľa žalovaného za následok premlčanie práva žalobcu). Odvolací súd súhlasil so súdom prvej inštancie, že podaniami zo 17. júla 2019 a z 29. júla 2019 žalobca iba upravoval včas podanú žalobu, nijak ju ale nemenil v tom zmysle, že by uplatnené právo rozširoval, resp. by uplatňoval iné právo než pôvodne. Žalobca podanou žalobou uplatnil nárok v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka a tento počas celého konania nezmenil, čiže prvoinštančný súd nerozhodol o takom práve žalobcu, ktoré by tento podanou žalobou neuplatnil a teda nerozhodol v rozpore s § 216 ods. 1 CSP.

2.3. Odvolací súd dal za pravdu žalovanému, že nebol dôvod, aby nahradzovaná zmluva (ktorá bola súčasťou výroku rozsudku súdu prvej inštancie) obsahovala úpravu týkajúcu sa nakladania s osobnými údajmi, resp. splnomocnenie týkajúce sa opráv kúpnej zmluvy. Nahradzovaná zmluva má síce zodpovedať podmienkam zmluvy medzi pôvodným spoluvlastníkom a nadobúdateľom, avšak to neznamená, že má doslovne kopírovať všetky jej ustanovenia (vrátane jej prípadných chýb). Odvolací súd preto považoval za postačujúce také znenie nahradzovanej zmluvy, ktoré plne vystihuje všetky hlavné podmienky pôvodnej kúpnej zmluvy a ktoré sa súčasne nijak obsahovo neodchyľuje od žalobcom podanej žaloby. Odvolací súd dodal, že v súlade s § 185 ods. 3 CSP nariadil na prejednanie veci pojednávanie a na tomto oboznámil aktuálne výpisy z listov vlastníctva týkajúce sa sporných nehnuteľností. Vzhľadom na tieto zápisy potom zmenil napadnuté rozhodnutie prvoinštančného súdu v súlade s tým, aký je aktuálny evidenčný stav sporných nehnuteľností, lebo len tak bude rozhodnutie v tomto spore vykonateľné.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) z dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3.1. Podľa dovolateľa rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vyjadrenej rozhodnutiami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/37/207 (zrejme mal na mysli 4Cdo/37/2007 - pozn. dovolacieho súdu) a sp. zn. 2Cdo/28/2009. Právny názor odvolacieho súdu, že v prípade, ak sa obidený spoluvlastník rozhodne domáhať nadobudnutia podielu od nadobúdateľa, začína premŕčacia doba plynúť odo dňa vykonania vkladu do katastra nehnuteľnosti a nie odo dňa uzatvorenia zmluvy, ktorou bolo jeho predkupné právo porušené, považuje dovolateľ za nesprávny a prekvapivý vzhľadom na odlišný právny názor, poskytnutý rovnakým súdom v inej veci za totožného skutkového a právneho stavu (rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13Co/198/2016), čo je podľa dovolateľa v rozpore s princípom právnej istoty.

3.2. Dovolateľ uviedol, že otázka premŕčania mala v tomto konaní aj iný rozmer, keď žalobca počas konania opakovane zmenil svoju žalobu, pričom tak urobil na podnet odvolacieho súdu alebo súdu prvej inštancie, čím súdy porušili princíp rovnosti strán a naviedli žalobcu, akým spôsobom postupovať, aby mohol byť v konaní úspešný. Neskôr dokonca súd prvej inštancie rozhodol v rozpore so samotným petitom a nakoniec aj odvolací súd ešte znenie petitu upravoval tak, aby bolo zákonné a najmä aby mohlo byť vykonateľné, čo je podľa dovolateľa závršením konania, v ktorom súdy svojimi procesnými postupmi smerovali k úspešnosti žaloby podanej žalobcom. Žalobca zvolil na začiatku na uplatnenie svojho práva žalobu na plnenie, ktorej petit bol nevykonateľný („žalovaný je povinný ponúknuť žalobcovi uzavretie kúpnej zmluvy“), no najmä celá žaloba nemala oporu v platnom práve. Následne žalobca na výzvu súdu prvej inštancie predložil „vyjadrenie“, ktorým úplne zmenil petit žaloby tak, že sa už nedomáhal plnenia, ale nahradenia prejavu vôle („nahrádza prejav vôle žalovaného ponúknuť žalobcovi uzavretie kúpnej zmluvy“). Až v tomto momente sa žalobca reálne domáhal nahradenia prejavu vôle, to však už bol jeho nárok premŕčaný aj podľa prezentovanej teórie súdov v tejto veci. Aj takýto žalobný petit bol však podľa dovolateľa naďalej nevykonateľný a nezákonný, keďže ponuka uzavrieť so žalobcom kúpnu zmluvu jeho právny stav nijak nezmení. Súd prvej inštancie svojim druhým rozsudkom vniesol do konania ďalšiu neistotu, keď rozhodol tak, že „nahradil prejav vôle žalovaného, že ako predávajúci uzatvára so žalobcom kúpnu zmluvu“, pričom žalobca svoju žalobu takto neformuloval ani po jej zmene. Dovolateľ má za to, že nešlo o žiadnu úpravu petitu rozsudku, na ktorú je súd oprávnený, ale išlo o úplne iný petit, než akého sa žalobca domáhal. Len samotný názov žaloby „žaloba o nahradenie prejavu vôle“ podľa dovolateľa nerobí zo žaloby, ktorá je po obsahovej stránke jednoznačne žalobou na plnenie, žalobu o nahradenie prejavu vôle.

4. Žalobca v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalovaného navrhol, aby dovolací súd dovolanie ako nedôvodné zamietol. Pokiaľ ide o premŕčanie, v odôvodnení napadnutého rozsudku odvolací súd konštatuje, že existujú dva uznávané právne názory. To je síce neželaný jav, ale samo o sebe to nespôsobuje porušenie práva na spravodlivý proces. Ak žalovaný poukazuje na rozhodnutie 4Cdo/37/2007, v tomto rozhodnutí súd neriešil totožnú právnu otázku, lebo sa zaoberal neplatnosťou kúpnej zmluvy a nie nahradením prejavu vôle, pričom tieto dva nároky majú určité odlišnosti, na ktoré

poukázal aj odvolací súd v napadnutom rozsudku. Ani rozhodnutie 2Cdo/28/2009 nerieši otázky relevantné v tomto konaní, najmä sa vôbec nezaobrá inštitútom premlčania. Odvolací súd konštatoval, že otázka začiatku plynutia premlčacej lehoty na uplatnenie práva domáhať sa nahradenia prejavu vôle uzavrieť kúpnu zmluvu nebola dovolacím súdom riešená. Z toho potom vyplýva, že odvolací súd sa nemal od čoho odkloniť. Pokiaľ ide o zmenu žaloby, žalobca poukázal na rozhodnutia dovolacieho súdu z 29. apríla 2020 sp. zn. 4Cdo/198/2019 a z 26. apríla 2018 sp. zn. 3Cdo/81/2016 (a v nich citované ďalšie rozhodnutia), kde bola riešená otázka formulácie žalobného petitu v konaní o ochranu porušeného predkupného práva podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd jasne vysvetlil svoj názor, že k zmene žaloby v priebehu konania nedošlo. Skutočnosť, že súd formuloval výrok odlišne od doslovného znenia navrhovaného petitu, je podľa žalobcu sama o sebe dôkazom, že súd neporušil princíp rovnosti strán, ale postupoval nezávisle a nestranne.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „dovolací súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalovaného nie je prípustné a je potrebné ho odmietnuť.

6. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

9. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je potrebné uviesť, že pre prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (teda nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

11. V tomto prípade žalovaný vymedzil ako spornú právnu otázku začiatok plynutia premľacej doby pri práve obideného spoluvlastníka v prípade, keď sa tento domáha, aby bol predmet prevodu (spoluvlastnícky podiel) za rovnakých podmienok prevedený naňho (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka). To je relevantná právna otázka, formulovaná dostatočne všeobecne (tak, aby nešlo o právne posúdenie výlučne špecifického skutkového stavu v predmetnom spore), avšak nejde o otázku, pri ktorej riešení by sa bol odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Žalovaný však v dovolaní neuviedol žiadne konkrétne rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré by sa bolo touto otázkou zaoberalo. V obidvoch rozhodnutiach, ktoré žalovaný v dovolaní citoval (sp. zn. 4Cdo/37/2007 a 2Cdo/28/2009), sa Najvyšší súd Slovenskej republiky zaoberal relatívnou neplatnosťou právneho úkonu, ktorú namietal obidený spoluvlastník v predmetných súdnych konaniach.

12. Spoluvlastník, ktorého predkupné právo bolo porušené, má na výber domáhať sa vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode spoluvlastníckeho podielu na tretiu osobu (§ 40a Občianskeho zákonníka), domáhať sa voči nadobúdateľovi, aby mu spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, za ktorých ho kúpil on (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka) alebo si ponechať predkupné právo voči nadobúdateľovi podielu (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Každá z týchto troch možností je dôsledkom porušenia predkupného práva spoluvlastníka, to však neznamená, že všetky tri možnosti treba posudzovať rovnako. Závery prijaté v súvislosti so začatím plynutia premľacej lehoty spoluvlastníka na dovolanie sa relatívnej neplatnosti zmluvy (sp. zn. 4Cdo/37/2007) nemožno uplatniť na právo obideného spoluvlastníka požadovať od nadobúdateľa, aby mu ponúkol spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnosti na kúpu, a to z dôvodu, že toto právo súvisí s nadobudnutím vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktoré sa nadobúda až povolením vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.

13. Teda v rozhodnutiach citovaných dovolateľom súd neriešil otázku premľania práva obideného spoluvlastníka domáhať sa podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, aby mu nadobúdateľ vec ponúkol na predaj. Ani dovolací súd nemá vedomosť o tom, že by v čase vyhlásenia napadnutého rozsudku dovolacieho súdu existovalo rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré by uvedenú otázku riešilo. Preto je zrejmé, že odvolací súd sa v posudzovanej veci pri riešení právnej otázky, ktorou bol začiatok premľacej doby pri práve spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené, domáhať sa podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, aby mu nadobúdateľ ponúkol vec na predaj, nemohol odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, keďže žiadna ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu v čase rozhodovania dovolacieho súdu neexistovala. Dovolací dôvod teda nebol vymedzený spôsobom, zakladajúcim prípustnosť dovolania, preto bolo potrebné dovolanie v tejto časti odmietnuť podľa § 447 písm. f) CSP.

14. Pre úplnosť dovolací súd odkazuje na uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. mája 2022 (teda prijaté po rozhodnutí dovolacieho súdu v tu preskúmvanej veci) sp. zn. 7Cdo/269/2019, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu SR a rozhodnutí súdov pod č. 53/2022 a ktorého právna veta znie: „Oprávnenie spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené (§ 140 Občianskeho zákonníka) domáhať sa od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniká až momentom, keď nadobúdateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keďže až týmto momentom je s predmetnou nehnuteľnosťou oprávnený nakladať (§ 123 Občianskeho zákonníka).“ Až od prijatia tohto rozhodnutia možno hovoriť o začiatku ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR vo vzťahu k otázke začiatku plynutia premľacej doby pri práve spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené, domáhať sa podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, aby mu nadobúdateľ ponúkol vec na predaj.

15. V uvedenej veci sp. zn. 7Cdo/269/2019 Najvyšší súd SR argumentoval tým, že všeobecná trojročná premľacia doba, ktorá podľa § 101 Občianskeho zákonníka plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz, začína plynúť objektívne. Predmetné právo (nárok) môže byť vykonané, resp. uplatnené po prvý raz v deň, kedy nárok dosiahol vo svojom vývoji najvyššie procesné štádium, ktorým je právo podať žalobu na súde (tzv. actio nata). Pri zmluvnom prevode nehnuteľnosti (resp. spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti) sa vlastníctvo nadobúda vkladom do katastra nehnuteľností, resp. právoplatným rozhodnutím o povolení vkladu. Vlastnícke právo k nehnuteľnosti teda nevzniká

podpisom zmluvy, ale až na základe následného zápisu práva do katastra nehnuteľností. Aj keď právo spoluvlastníka bolo porušené už uzavretím predmetnej kúpnej zmluvy, oprávnenie domáhať sa od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka mu vzniká až momentom, keď nadobúdateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keďže až týmto momentom je s predmetnou nehnuteľnosťou oprávnený nakladať (§ 123 Občianskeho zákonníka). Nadobúdateľ sa uzavretím zmluvy ešte nestáva spoluvlastníkom nehnuteľnosti, a preto nemôže byť ani držiteľom práv vyplývajúcich z § 123 Občianskeho zákonníka. S touto argumentáciou sa tu konajúci senát dovolacieho súdu plne stotožňuje, teda aj keby dovolateľ podal dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, musel by dovolanie zamietnuť (s tým, že odvolací súd posúdil predmetnú právnu otázku správne), čo by malo rovnaké dôsledky ako odmietnutie dovolania.

16. Pokiaľ ide o dovolacie dôvody podľa § 420, dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 CSP).

17. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

18. K dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je potrebné uviesť, že samotná skutočnosť, že dva senáty toho istého odvolacieho súdu rozhodli v skutkovo a právne porovnateľných sporoch odlišne (v tomto prípade dovolateľ poukazuje na rozdielne posudzovanie začatia plynutia premlčacej doby v tu preskúmanej veci a vo veci vedenej na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 13Co/198/2016) nezakladá porušenie práva na spravodlivý proces. V preskúmanej veci odvolací súd svoj právny názor dostatočne jasne a logicky zdôvodnil. Okrem toho je prirodzené, že dokiaľ neexistuje jednotná judikatúra nadriadeného súdu, riešia súdy právne otázky samostatne, pričom ich právne názory sa môžu odlišovať (a to aj medzi senátmi, resp. sudcami toho istého súdu). Procesné predpisy však práve pre takéto prípady stanovujú postup zjednocovania judikatúry, a to či už formou rozhodnutia veľkého senátu Najvyššieho súdu SR (ak sú odlišné právne názory aj na pôde najvyššieho súdu), alebo rozhodnutím kolégia najvyššieho súdu o publikovaní niektorého rozhodnutia v zbierke, ako tomu bolo v tomto prípade (po vydaní napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu). Až po tom, ak už došlo k takémuto zjednoteniu judikatúry a napriek tomu by sa súd od takto zjednoteného právneho názoru odchýlil, mohlo by to predstavovať porušenie práva na spravodlivý proces, ak by na odklon neexistoval vážny dôvod alebo by súd odklon dostatočne nezdôvodnil.

19. Pokiaľ dovolateľ ako dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP uvádzal úpravy petitu vykonané žalobcom, resp. aj súdmi, aj s touto námietkou sa dostatočne vysporiadal už odvolací súd. Dovolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že podľa ustanovenia § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa spoluvlastník, ktorého predkupné právo bolo porušené, „môže od nadobúdateľa domáhať, aby mu vec ponúkol na predaj“. Citované ustanovenie výslovne stanovuje nárok domáhať sa ponúknutia veci. Ak teda žalobca v žalobe formuloval svoj nárok presne takto, urobil tak v súlade s ustanoveniami hmotnoprávnej normy a takémuto uplatňovaniu práva (nároku) nemožno vyčítať procesné nedostatky. Pokiaľ žalovaný namietal, že v prípade, ak by súd prevzal takto formulovaný petit do výroku rozsudku, takýto výrok by bol nevykonateľný a nezapísateľný do katastra nehnuteľností, je možné mu prisvedčiť len čiastočne: Takýto výrok (ukladajúci žalovanému povinnosť ponúknuť žalobcovi na predaj nadobudnutý spoluvlastnícky podiel) by sám o sebe nebol zapísateľný do katastra nehnuteľností.

20. Je však potrebné poukázať na § 229 CSP, podľa ktorého právoplatné rozsudky ukladajúce povinnosť prejavu vôle nahrádzujú tento prejav. V dôsledku tohto ustanovenia nezáleží na tom, či žalobca žiada uloženie povinnosti žalovanému, aby vykonal nejaký prejav vôle, alebo žiada nahradenie takéhoto prejavu vôle súdom. Aj v jednom aj v druhom prípade (ak by takýto petit žaloby bol prevzatý do výroku rozsudku) by to malo ten dôsledok, že prejav vôle by sa považoval za vykonaný dňom právoplatnosti rozsudku. Pokiaľ ide o to, že prejav vôle mal podľa pôvodnej formulácie žaloby smerovať

k ponuke, nie priamo k uzavretiu kúpnej zmluvy so žalobcom, je potrebné jednak zopakovať, že presne takýto nárok ustanovuje § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, a jednak dodať, že samotné podanie žaloby o uloženie povinnosti ponúknuť nadobudnutý spoluvlastnícky podiel žalobcovi, resp. o nahradenie prejavu vôle žalovaného možno považovať za prejav vôle žalobcu akceptovať ním požadovanú ponuku na predaj predmetného spoluvlastníckeho podielu - na rozdiel od podania žaloby o relatívnu neplatnosť kúpnej zmluvy. Napokon, v prípade neistoty ohľadom akceptácie súdom nahradeného prejavu vôle žalovaného zo strany žalobcu by si kataster nehnuteľností mohol vyžiadať od žalobcu formálnu akceptáciu ponuky a takto by bolo nepochybné, že sa prejavy vôle oboch strán stretli a došlo k uzavretiu zmluvy. Ustanovenie § 46 ods. 2 druhej vety Občianskeho zákonníka, podľa ktorého majú byť v prípade prevodu nehnuteľnosti prejavy účastníkov na tej istej listine, je v tomto prípade neaplikovateľné, keďže zo strany jedného z účastníkov nedošlo k prejavu vôle, ale musel byť nahradený súdom.

21. S tým súvisí aj procesný postup súdov konajúcich v preskúmvanej veci: To, čo sa žalovanému mohlo javiť ako nadŕžanie žalobcovi pri formulácii petitu, resp. ako rozhodnutie súdu v rozpore s petitom žaloby, bolo v skutočnosti spresňovanie znenia petitu podľa právneho názoru konajúcich súdov (pričom, ako bolo uvedené vyššie, už pôvodné znenie žalobného petitu bolo v súlade so zákonom a bolo možné - po preukázaní tvrdeného skutkového stavu - vydať súdne rozhodnutie v požadovanom znení). Dovolací súd zhodne so žalobcom poukazuje aj na predchádzajúce rozhodnutia týkajúce sa formulácie petitu žaloby obídeného spoluvlastníka a zachovania účinkov podanej žaloby v prípade spresňovania petitu, a to najmä na uznesenie Najvyššieho súdu SR z 29. apríla 2020 sp. zn. 4Cdo/198/2019, s ktorým sa plne stotožňuje, či na uznesenie Najvyššieho súdu SR z 26. apríla 2018 sp. zn. 3Cdo/81/2016, kde odvolací súd naopak zamietol žalobu z dôvodu, že petit neznal na určenie povinnosti žalovaného ponúknuť žalobcom na predaj spoluvlastnícky podiel, ale na nahradenie prejavu vôle - z toho je zrejmé, že prax súdov vo formulovaní takéhoto rozhodnutia nebola jednotná, na čo však nemôže doplácať žalobca. Všeobecne platí, že to, čo žalobca požaduje, sa nevyjadruje výlučne len tzv. petitom ako formálne oddeleným návrhom výroku súdneho rozhodnutia (žalobca ani nemá povinnosť takto formálne uviesť svoj žalobný návrh), ale je potrebné zo žaloby ako celku zisťovať, čo žalobca požaduje. Prehnaný formalizmus súdov tu nemá miesto.

22. V preskúmvanej veci súdy nižšej inštancie dostatočne jasne vysvetlili, že z označenia žaloby „o nahradenie prejavu vôle“ v spojení s celým obsahom žaloby bolo zrejmé, že ňou chcel žalobca dosiahnuť nielen ponuku na predaj, ale samotnú skutočnú realizáciu prevodu spoluvlastníckeho podielu. Dovolací súd však opäť zdôrazňuje, že vzhľadom na vyššie citované ustanovenia § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka a § 229 CSP nešlo o zmeny žaloby, o ktorých by bolo potrebné rozhodnúť samostatným uznesením (a ktoré by mali za následok nové počítanie premlčacej doby), ale len o formulačné spresnenia petitu podľa predstáv toho-ktorého súdu (čo v tomto prípade určite nemožno považovať za pomoc žalobcovi, skôr naopak, išlo o zneisťovanie žalobcu), ktoré nemali vplyv na podstatu žalobcom uplatňovaného nároku. Už podaním žaloby v pôvodnom znení žalobca dostatočne určitým spôsobom uplatnil svoj nárok podľa § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, preto neskoršie zmeny formulácie petitu nemohli vyvolať právne účinky v podobe neprerušenja premlčacej doby, a preto tiež výrok napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, ktorým nahradil prejav vôle žalovaného uzavrieť so žalobcom kúpnu zmluvu, nebol v rozpore so zásadou viazanosti súdu návrhom žalobcu (žalobou). Výrokom rozsudku súdu prvej inštancie nie je potrebné sa zaoberať (aj keď dovolateľ smeroval viaceré výhrady aj voči tomuto výroku), keďže tento výrok odvolací súd zrušil.

23. Vzhľadom k vyššie uvedenému dovolací súd nezistil existenciu vady podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá by bola prípustným dovolacím dôvodom, preto aj v tejto časti dovolanie podľa § 447 písm. f) odmietol.

24. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.